

Sygn. akt: WK 10/15

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 5 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Siuchniński (przewodniczący)
SSN Marian Buliński
SSN Jarosław Matras
SSN Marek Pietruszyński
SSN Andrzej Ryński
SSN Andrzej Stępka
SSN Andrzej Tomczyk (sprawozdawca)

Protokolant : Marcin Szłaga

przy udziale prokuratora Naczelnej Prokuratury Wojskowej płk Anny Czapigo,
w sprawie z wniosku R. S. o zadośćuczynienie, po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej
na rozprawie w dniu 5 stycznia 2016 r. kasacji wniesionej przez pełnomocnika
wnioskodawczynie od wyroku Sądu Najwyższego - Izby Wojskowej z dnia 13 lipca
2015 r., sygn. akt WA 7/15, zmieniającego wyrok Wojskowego Sądu Okręgowego
w P. z dnia 19 marca 2015 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w zaskarżonej części i przekazuje
sprawę Sądowi Najwyższemu - Izbie Wojskowej do ponownego
rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wojskowy Sąd Okręgowy w P., po ponownym rozpoznaniu (w wyniku wznowienia postępowania i uchylenia wyroku tego Sądu z dnia 7 stycznia 2009 r., sygn. akt Żo .../08) sprawy z wniosku R. S. o zadośćuczynienie za krzywdę wynikłą z niesłusznego aresztowania jej zmarłego męża W. S., wyrokiem z dnia 19 marca 2015 r. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczynie kwotę 18.333,33 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z niesłusznego aresztowania jej męża W. S. postanowieniami z dnia 17 grudnia 1983 r. (sygn. akt 4 Ds. .../83), b. Sądu Marynarki Wojennej w G.z dnia 12 czerwca 1984 r. (sygn. akt Z-.../84), wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od prawomocności orzeczenia, w razie zawinionej zwłoki w zapłacie, przy czym na poczet zasądzonego zadośćuczynienia zaliczył kwotę 8.333,33 zł zasądzoną wyrokiem z dnia 7 stycznia 2009 r. Wojskowego Sądu Okręgowego w P. (sygn. akt Żo ..08), która została wypłacona w dniu 26 lutego 2009 r.

W pozostałej części żądanie oddalił (sygn. akt ... 1/15).

Wyrok ten zaskarżył pełnomocnik wnioskodawczynie w części oddalającej „...wniosek o zapłatę zadośćuczynienia w wysokości 231.666,67 zł” oraz nieuwzględniającej „...wniosku o zasądzenie kosztów postępowania”.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie:

„1. art. 7 i 424 k.p.k. oraz art. 233 § 1 k.p.c. przejawiające się w przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów i w następstwie tego dokonanie błędnych ustaleń faktycznych odnośnie braku związku przyczynowego pomiędzy nie leczoną w areszcie ciężką chorobą kardiologiczną W. S., a jego przedwczesną śmiercią w dniu 03.06.1989 r.,

2. art. 6 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie,

3. art. 446 § 6 k.c. poprzez bezpodstawne pominięcie przy ustalaniu należnego zadośćuczynienia – niezależnie od krzywdy wyrządzonej W. S. – krzywdy jakiej doznała wnioskodawczynie wskutek bezpodstawnego pozbawienia wolności i związanej z tym śmiercią jej małżonka,

4. art. 445 § 2 k.c. przez rażące zaniżenie wysokości należnego wnioskodawczynie zadośćuczynienia będące następstwem pominięcia, względnie powierzchownego

omówienia zaistniałych w sprawie faktów, w sytuacji gdy prawidłowe rozważenie wszystkich okoliczności sprawy dawało podstawy do ustalenia należnego wnioskodawczyni zadośćuczynienia w wysokości dochodzonej we wniosku

5. prawa procesowego – art. 626 § 1 i 632 pkt 2 k.p.k. poprzez nie zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczyni kosztów zastępstwa procesowego wg. norm przepisanych”.

Formułując cytowane zarzuty, autor apelacji wniósł:

„1. o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt II i III poprzez zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczyni R. S. kwoty 231.666,67 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z niesłusznego aresztowania jej męża W. S. postanowieniami Prokuratora Rejonowego w G. z 17.12.1983 r. (sygn. akt Ds..../83), b. Sądu Marynarki Wojennej w G. z 12.06.1984 r. (sygn. akt Z-.../84) oraz związanego z tym jego zgonem wraz z ustawowymi odsetkami od uprawomocnienia się orzeczenia z jednoczesnym zasądzeniem kosztów zastępstwa procesowego za 3. instancję wg norm przepisanych ewentualnie

2. uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt II i III w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania”.

W uzasadnieniu apelacji uwypuklił, że Sąd *a quo* ustalił, iż śmierć W. S. nie pozostawała w związku przyczynowym z zastosowanym wobec niego najsurowszym środkiem zapobiegawczym w postaci tymczasowego aresztowania, podczas gdy Wojskowy Sąd Okręgowy w P. orzekający w innym składzie, w uzasadnieniu wyroku z dnia 7 stycznia 2009 r. (sygn. akt Żo .../08) „...m.in. stwierdził, że w trakcie przebywania w areszcie W. S. doszło do przerwania leczenia ciężkiego schorzenia kardiologicznego, co spowodowało znaczne pogorszenie jego stanu zdrowia spotęgowane stresem wynikającym z częstych i dolegliwych przesłuchań, złego traktowania, uciążliwych warunków bytowych i braku kontaktu z bliskimi, w tym z żoną i dwojgiem nieletnich dzieci, a także z pobicia go przez współwięźnia, w wyniku czego doznał od licznych obrażeń ciała”, a nadto, iż „w ogóle nie odniósł się do opinii lekarza sądowego R. S. z 26.11.1993 r.”, która „...stwierdziła, że chory ze względu na stan zdrowia nie powinien przebywać w areszcie śledczym, co było dla niego zagrożeniem życia i

doprowadziło do przedwczesnej śmierci” (cytaty z uzasadnienia apelacji – uwaga SN).

Po rozpoznaniu sprawy z powodu tej apelacji Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa wyrokiem z dnia 13 lipca 2015 r. zmienił zaskarżony wyrok przez zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczynie R. S. kwoty 120 złotych tytułem zwrotu wydatków związanych z ustanowieniem pełnomocnika w postępowaniu przed Wojskowym Sądem Okręgowym w P., zaś w pozostałej części utrzymał go w mocy (sygn. akt: WA 7/15).

Ten z kolei wyrok, w części utrzymującej w mocy wyrok Wojskowego Sądu Okręgowego w P. z dnia 19 marca 2015 r., zaskarżył pełnomocnik wnioskodawczynie. W kasacji zarzucił „...rażące naruszenie prawa, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

1. prawa procesowego – art. 2 § 2, 7, 167, 193 § 1, 410 i 424 k.p.k. poprzez:

a) bezpodstawne ustalenie, że brak jest związku przyczynowego pomiędzy zastosowaniem tymczasowego aresztowania, a zgonem W. S.,

b) nie przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych w przedmiocie ustalenia przyczyn zgonu W. S. oraz jego związku z tymczasowym aresztowaniem

2. prawa materialnego – art. 6 k.c. w związku z art. 558 k.p.k. poprzez bezpodstawne obarczenie wnioskodawczynie obowiązkiem dostarczenia bliżej nieokreślonego <<orzeczenia o niepełnosprawności W. S.>>

3. prawa materialnego:

a) art. 8 ust. 1 ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz art. 445§2 k.c. przez rażące zaniżenie wysokości należnego wnioskodawczynie zadośćuczynienia,

b) art. 446 § 4 k.c. (po sprostowaniu oczywistej omyłki pisarskiej – k. 183 akt SN) poprzez bezpodstawne pominięcie przy ustalaniu należnego zadośćuczynienia – niezależnie od krzywdy wyrządzonej W. S. – krzywdy jakiej doznała wnioskodawczynie wskutek bezpodstawnego pozbawienia wolności i związanej z tym śmiercią jej małżonka”.

W oparciu o cytowane zarzuty autor kasacji wniósł o uchylenie wyroku Sądu Najwyższego Izby Wojskowej z dnia 13 lipca 2015 r. w zaskarżonej części i

przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na kasację prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej wniosła o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej, podkreślając m.in., że „sama konstrukcja zarzutów kasacyjnych, w porównaniu z zarzutami apelacyjnymi wskazuje wprost, iż autor środka zaskarżenia powieliła znaczną część tych zarzutów (pkt 1,2 i 3b) i traktuje Sąd Najwyższy jako swoistą trzecią instancję powołaną do kontroli orzeczenia sądu *a quo*”, a „...zarzuty te nie spełniają wymogów skutecznych zarzutów kasacyjnych” oraz, że „zamieszczenie w nadzwyczajnym środku zaskarżenia zarzutów ujętych wcześniej w zwykłym środku odwoławczym jest możliwe, o ile sąd drugiej instancji nie rozważył tychże lub dokonał wadliwej interpretacji prawa. Wówczas poprawnie sporządzony środek zaskarżenia powinien także wskazywać na obrazę przepisów dotyczących istoty orzekania w instancji odwoławczej, tj. art. 433 § 2 k.p.k., względnie art. 457 § 3 k.p.k. Tymczasem kasacja pełnomocnika (wnioskodawczyni – dopisek SN) nie spełnia tych wymogów”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Porównanie środków zaskarżenia wywiedzionych w rozpoznawanej sprawie, w części formułującej zarzuty, jednoznacznie wskazuje na to, że zarzuty kasacyjne w zdecydowanej większości są kalką zarzutów zawartych w apelacji. Dodatkowo, analiza zarzutów kasacyjnych nie daje podstaw do wnioskowania, by skierowane one były wobec zaskarżonego przeciw orzeczenia sądu odwoławczego. Prawidłowo ocenia ten stan rzeczy autorka odpowiedzi na kasację i trafnie konkluduje, że powtórzenie w kasacji zarzutów sformułowanych wcześniej w apelacji jest dopuszczalne i może być skuteczne, jeżeli sąd *ad quem* – wbrew ciążącym na nim obowiązkom – tych zarzutów nie rozważył, choćby w części. W takiej jednak sytuacji kasacja powinna wskazywać na obrazę przepisów obowiązki te kreujących, czego nie czyni.

Rzecz jednak w tym, czego zdaje się nie dostrzegać prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej udzielająca odpowiedzi na kasację, że ten nadzwyczajny środek zaskarżenia składa się nie tylko z części formułującej zarzuty i wnioski, ale i z części opisującej i wyjaśniającej powody sformułowania takich zarzutów i wniosków.

Natomiast lektura uzasadnienia rozpoznawanej kasacji unaocznia, że już w pierwszych sformułowaniach dotyczących zarzutów opisanych w punktach 1 i 2 jego autor wyjaśnia powody powtórzenia zarzutów apelacyjnych, podnosząc, iż również sąd odwoławczy, akceptując rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odniósł się do opinii lekarza sądowego R. S. Również, bo – zdaniem skarżącego – nie uczynił tego Wojskowy Sąd Okręgowy, co było przedmiotem zarzutu apelacyjnego i nie uczynił tego Sąd odwoławczy, czym naruszył ciążące na nim z mocy przepisów art. 433 § 2 i 457 § 3 k.p.k. obowiązki. I, mimo że przepisy te – jako naruszone – nie zostały wprost wymienione, wynikająca z przytoczonego sformułowania wola zaskarżenia takiego zaniechania jest na tyle czytelna i jednoznaczna, że musi powodować uznanie jej przez Sąd kasacyjny za w istocie sformułowanie zarzutu naruszenia tych przepisów. Takie rozumienie treści oświadczenia autora kasacji (art. 118 § 1 k.p.k.) otwiera drogę kontroli zaskarżonego orzeczenia przez pryzmat zarzutu nierozważenia zarzutów apelacyjnych.

Analiza zaś uzasadnienia wyroku Sądu odwoławczego wskazuje, że nie dostrzegł on, aprobując postąpienie sądu *a quo*, iż ten ostatni nie poddał ocenie treści pisma sygnowanego przez lekarza sądowego R. S., zatytułowanego „opinia lekarska”, które zawiera m.in. stwierdzenie, że przebywanie W. S. w areszcie śledczym było dla niego zagrożeniem życia i doprowadziło do przedwczesnej śmierci. Niezależnie od tego Sąd *ad quem* nie wypowiedział się – przez pryzmat zarzutu apelacyjnego – w ogóle na temat treści tego pisma, nie ocenił jego wartości dowodowej ani przydatności w toczącym się postępowaniu. Tym samym uchybił rażąco obowiązkowi wynikającym z uregulowań zawartych w art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., co powoduje uznanie zasadności kwestionującego takie postąpienie zarzutu kasacyjnego i konieczność uchylecia zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części oraz przekazanie sprawy w tej części Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Zgodnie z art. 436 k.p.k., mającym odpowiednie zastosowanie w postępowaniu kasacyjnym (art. 518 k.p.k.), Sąd Najwyższy ograniczył rozpoznanie kasacji do opisanego uchybienia, albowiem jest to wystarczające do wydania orzeczenia kasatoryjnego.

Ponownie rozpoznając sprawę przez pryzmat apelacji pełnomocnika wnioskodawczynie, Sąd odwoławczy obowiązany będzie do kompleksowej oceny zaskarżonego wyroku, po rozważeniu wszystkich zarzutów środka odwoławczego, również z uwzględnieniem okoliczności zawartych w jego uzasadnieniu, a w szczególności wypowiedzieć się na temat dowodów pominiętych – wg skarżącego – w procesie oceny przez Sąd pierwszej instancji, w tym poddać dogłębnej analizie treść pisma sygnowanego przez lek. med. R. S. w powiązaniu z dokumentacją lekarską zgromadzoną w aktach sprawy. W razie potrzeby uzupełnienia materiału dowodowego co do głównego problemu wymagającego rozstrzygnięcia, tj. ewentualności wystąpienia związku przyczynowego między warunkami pobytu W. S. w areszcie, podejmowanym w tym czasie leczeniem a jego śmiercią w dniu 3 czerwca 1989 r. Sąd ten powinien podjąć próbę zgromadzenia dokumentacji medycznej dotyczącej przebiegu leczenia męża wnioskodawczynie po opuszczeniu aresztu śledczego i w razie konieczności uzyskania wiadomości specjalnych – dopuścić dowód z opinii biegłego (zespołu biegłych). Niezależnie jednak od sposobu i rozmiaru podjętego postępowania, jego wyniki obowiązany będzie uzasadnić w sposób nakazany przepisami regulującymi to stadium postępowania karnego.

Z przytoczonych powodów orzeczono jak na wstępie.

kc